

ІНФОРМАЦІЙНА СКЛАДОВА МОНІТОРИНГУ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ І СПОРТІ

Єрмаков С.С.

Харківська державна академія дизайну і мистецтв

Анотація. Представлено аналіз авторефератів дисертацій, які було захищено за спеціальностями галузі у 2006-2007 роках. Зазначено тенденції розвитку спортивної науки та можливостей щодо створення відкритого доступу до електронних повнотекстових наукових публікацій. Показано технологію проведення моніторингу наукової діяльності у фізичному вихованні і спорті. Подано критерії оцінки діяльності наукових видань та надано пропозиції з визначення якості наукових досліджень.

Ключові слова: моніторинг, наука, дослідження, автореферат, критерій, інтеграція, проект.

Аннотация. Ермаков С.С. Информационная составляющая мониторинга научных исследований в физическом воспитании и спорте. Представлен анализ авторефератов диссертаций, которые были защищены по специальности отрасли в 2006-2007 годах. Указаны тенденции развития спортивной науки и возможности создания открытого доступа к электронным полнотекстовым научным публикациям. Показана технология проведения мониторинга научной деятельности в физическом воспитании и спорте. Представлены критерии оценки деятельности научных изданий и даны предложения по определению качества научных исследований.

Ключевые слова: мониторинг, наука, исследование, автореферат, критерий, интеграция, проект.

Annotation. Yermakov S.S. Information amounting monitoring of scientific researches in physical training and sports. Analysis of autoabstracts of theses which have been protected on trades of branch in 2006-2007 is represented in the article. Tendencies of development of sporting science and possibility of building open access to electronic full-text scientific publications are indicated. The technology of realization of monitoring scientific activity in physical training and sports is shown. Measure of an assessment of activity of scientific editions represented and tenders by definition qualities of scientific researches are given.

Keywords: monitoring, science, research, abstract of a thesis, measure, integration, project.

Вступ.

Тематика наукових досліджень у своїй більшості тісно пов'язана з науковими проектами, планами і практичними завданнями галузі фізичного виховання, спорту і здоров'я. Безперечно, що галузь у першу чергу потребує вирішення найбільш необхідних проблем, ефективність яких залежить від багатьох чинників. Серед них можна виділити - наявність належної матеріально-технічної бази, достатнього фінансування, а також науково-педагогічний потенціал, який спроможний вирішити поставлені завдання. Не менш важливим є і аналіз стану наукових досліджень за останні роки, що допоможе сформулювати і скорегувати напрямки подальших наукових пошуків. Саме останній чинник потребує більшої уваги, оскільки від нього залежать можливості підвищення не тільки якості наукових досліджень але і їх впровадження у практичну діяльність галузі. Тому зазначена проблема є актуальною для галузі і її необхідно вирішувати.

Важливим для аналізу стану і тематики наукових досліджень стають відкриті інформаційні електронні ресурси, як галузеві, так і окремих видавництва і вищих навчальних закладів (ВНЗ). Про це свідчать публікації з проблем інформаційного забезпечення наукових досліджень.

Так, Копанєва В.О. зазначає, що в умовах інтенсивного розвитку глобальних комп'ютерних мереж виникає суспільна потреба забезпечення вільного доступу до джерел інформації та знань [7]. Одночасно слід звернути увагу і на зміст та якість наповнення інформаційних джерел [12]. Все це разом сприяє створенню достатнього науково-освітнього простору. Для спортивної галузі такий простір існує і продовжує наповнюватись. На сьогодні більше 50% наукових фахових видань галузі представлено повнотекстовими версіями статей у мережі Інтернет. Доповненням до ресурсів галузі можна вважати інформаційні джерела електронних бібліотек, які надають вільний доступ до повних текстів авторефератів дисертацій галузі (<http://www.nbuv.gov.ua/eb/ard.html>) Все це дає можливість проводити аналіз наукових досліджень галузі.

Вивчення наукового інформаційного простору галузі, і особливо за останні роки, стає важливою проблемою також і у зв'язку з інтеграційними процесами, за якими створюються єдині джерела інформаційного забезпечення наукових досліджень. Останні дають можливість створити автоматизовану систему, за якою визначається рівень науково-технічних розробок, кадровий науковий потенціал.

Система аналізу наукових досліджень не може існувати без добре налагодженого процесу збирання і обробки інформації. Фактично мова йде про педагогічний моніторинг як процес організації збору, обробки, зберігання і поширення інформації про діяльність педагогічної системи, що забезпечує безперервне спостереження за станом та прогнозування її розвитку [10]. Такі підходи у межах регулярного моніторингу і стратегічного аналізу повинні базуватись на системі показників, які дозволяють характеризувати науково-технологічний та інноваційний напрям розвитку певної галузі і урахувати специфіку науково-технічної сфери, що вкрай важливо для прийняття ефективних управлінських рішень у даній галузі [4].

Створення повноцінного галузевого інформаційного ресурсу можливо за згодою ВНЗ, які є засновниками наукових видань. При цьому слід використовувати єдині стандарти і підходи до комплектування

ресурсу та враховувати досвід діяльності провідних наукових видань [2, 3]. Зазначені позиції поки що залишаються актуальними для галузі фізичного виховання і спорту і потребують відповідного подальшого вдосконалення представлених у мережі Інтернет інформаційних ресурсів.

Не менш важливим для аналізу наукової діяльності є визначення і уточнення термінологічної бази моніторингу. Так, Кожунова О.С. [6] при розгляді проблем розробки систем інформаційного моніторингу, аналізу й оцінки результативності програм і проектів наукових досліджень, які передбачається фінансувати на конкурсній основі, пропонує узгоджувати розуміння експертами змісту індикаторів результативності. Для рішення сформульованого завдання пропонується використати семантичний словник термінів моніторингу. Обговорюються роль і ті функції цього словника термінів, які необхідно реалізувати в процесі його розробки в інтересах рішення поставленого завдання.

Тенденції розвитку науково-освітнього простору галузі не можуть бути осторонь загальних напрямків розвитку вітчизняної науки. Саме євроінтеграційні процеси вимагають докорінних змін до оцінки наукових проектів і особливо тих, які фінансуються з державного бюджету. Те саме може стосуватись і фінансування підготовки науково-педагогічних кадрів і відповідно наукових досліджень, які проводять ВНЗ спортивної галузі. Тому постає питання оцінки не тільки наукових досліджень, а також і наукової діяльності ВНЗ та окремих вчених. І тоді моніторинг наукових досліджень, які було проведено за останні роки, допоможе у деякій мірі вирішити проблеми спортивної галузі.

У цей час істотно змінилося значення даних інформаційного моніторингу наукових досліджень і діяльності суб'єктів сфери науки. Раніше дані моніторингу й певні на їхній основі значення індикаторів практично не впливали на бюджетний процес. Однак уже через кілька років планується значну частину наукового бюджету розподіляти з урахуванням значень індикаторів результативності наукових досліджень. Це докорінно міняє роль систем моніторингу, аналізу й оцінки і обумовлених з їхньою допомогою значень індикаторів [6].

У науковому проекті "Науково-методичне забезпечення створення національного інформаційного центру з моніторингу пріоритетних напрямків розвитку науки, технологій і техніки в галузі живих систем", зазначено про необхідність проведення моніторингу стану досліджень та розробок і виробленням на його основі аналітичних і прогнозних оцінок розвитку галузі (<http://science.viniti.ru/>). Одночасно передбачено створення інформаційно-аналітичної системи через проект «Формування відкритих баз даних інформаційних ресурсів у галузі освіти, науки і культури». Основною метою проекту є створення єдиного розподіленого простору відкритих баз даних на основі єдиних стандартів взаємодії гетерогенних інформаційних ресурсів.

Підтвердження таких позицій можна знайти у роботах Іванова С.А. [5], Метешкіна К.О. [8], Сідельнікова В.П. [11], Мініна В.А. [9] та ін.. Вищезазначені аспекти моніторингу наукової діяльності є актуальними також і для галузі фізичного виховання і спорту.

Робота пов'язана з практичними завданнями наукових підрозділів вищих навчальних закладів (ВНЗ) фізичного виховання і спорту, а також факультетів фізичного виховання.

Формулювання цілей роботи

Метою роботи є аналіз авторефератів дисертацій, які було захищено за спеціальностями галузі у 2006-2007 роках, виявлення тенденцій розвитку спортивної науки, а також можливостей щодо створення відкритого доступу до електронних повнотекстових наукових публікацій

Результати досліджень

Всього було розглянуто 44 автореферати дисертацій, які було захищено за останні 1.5 року (у т.ч. 2 докторські дисертації). За спеціальністю 24.00.01 Олімпійський і професійний спорт розглянуто 14 авторефератів; 24.00.02 фізична культура фізичне виховання різних груп населення – 24; 24.00.03 фізична реабілітація – 6.

Тематика докторських дисертацій пов'язана з рішенням проблем управління системою багаторічної підготовки спортсменів швидкісно-силових видів спорту на матеріалі дослідження стрибків у висоту [1] та тренувальними і змагальними навантаженнями спортсменів високого класу в умовах інтенсифікації процесу підготовки [13]. Тематика кандидатських дисертацій охоплює рішення проблем всіх 3-х спеціальностей (24.00.01, 24.00.02, 24.00.03).

Тематика досліджень, за якими було захищено дисертації, представлена у зведеному плані науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2001-2005 роки Державного комітету молодіжної політики, спорту і туризму України (табл. 1).

Таблиця 1

Кількість захищених дисертацій у 2006-2007рр. за держбюджетними темами Мінмолодьспорту 2001-2005рр. (назви тем НДР збережено за визначенням авторів авторефератів)

NN п.п.	Назва теми НДР	№	К-ть захищених дисертацій
1.	Психофізична реабілітація неповносправних осіб засобами фізичного виховання	0102U002646	5

2.	Формування системи сенсорного контролю точнісних рухів спортсменів	0101U006476	4
3.	Комплексний підхід до вирішення завдань фізичного виховання учнівської молоді	0102U005721	4
4.	Управління руховою активністю людини (оздоровчі та спортивні аспекти)	0196U021118	3
5.	Особливості фізичного розвитку і соматичного здоров'я школярів і підлітків Гуцульщини	0101U004940	3
6.	Удосконалення системи державних тестів та нормативів фізичної підготовленості школярів та учнівської молоді	0103U0025123	2
7.	Удосконалення біомеханічних технологій рекреації і рухової реабілітації з урахуванням вікових особливостей геометрії мас тіла людини	0101U006315	2
8.	Оптимізація фізкультурно-оздоровчої роботи у навчальних закладах на основі диференційованого підходу з врахуванням темпів біологічного та морфофункціонального розвитку	0104U003062	2
9.	Оптимізація учбово-тренувального процесу спортсменів різного віку й кваліфікації в спортивних іграх.	0101U006471	2
10.	Науково-методичні підходи до побудови системи фізичного виховання дітей шкільного віку	0101U001887	2
11.	Динаміка стану здоров'я студентів в процесі навчання у вищих навчальних закладах	0101U004940	1
12.	Дослідження впливу гормонального статусу організму спортсменок високої кваліфікації на адаптаційні процеси кісткової тканини	0101U006314	1
13.	Історико-методологічні засади розвитку української фізичної культури	0102U002641	1
14.	Керування процесом підготовки у спортивних видах гімнастики.	0101U006312	1
15.	Моделювання видів підготовленості кваліфікованих важкоатлетів та розробка засобів їх контролю	0102U002647	1
16.	Оптимізація учбово-тренувального процесу спортсменів різної кваліфікації	0101U001889	1
17.	Організаційно-педагогічні особливості фізичного виховання дітей молодшого шкільного віку в умовах шкіл різного типу	0101U004940	1
18.	Підвищення ефективності змагальної діяльності спортсменів, які займаються спортивними іграми	0101U006307	1
19.	Розробка єдиного інформаційного середовища навчання у вищих фізкультурних навчальних закладах як засобу ефективності навчально-тренувального та навчально-оздоровчого процесу	0101U006467	1
20.	Структурно-функціональна систематизація вищої фізкультурної освіти в межах регіону	0102U002641	1
21.	Теоретико-методологічні та прикладні аспекти застосування ринкових технологій фізкультурно-спортивними організаціями України	0101U006319	1
22.	Удосконалення системи підготовки спортсменів України до Олімпійських ігор	0199U002608	1
23.	Удосконалення системи управління параметрами тренувальної і змагальної діяльності кваліфікованих спортсменів	0101U006308	1
24.	Удосконалення технічної майстерності легкоатлетів-стрибунів у процесі багаторічної підготовки	0101U006316	1
25.	Фізична реабілітація при захворюваннях внутрішніх органів, травмах опорно-рухового апарату і зниженні працездатності	0104U003840	1

Дисертації було захищено за 25 науковими напрямками. За 10 напрямками було захищено 29 дисертацій. За іншими 15 напрямками було захищено по одній дисертації. 2 дисертації були виконані також і за тематикою МОН України та ще 2 дисертації – за тематикою Міністерства оборони України. 10 наукових тем було спрямовано на рішення проблем спорту вищих досягнень.

Аналіз авторефератів вказує на деякі неузгодженості. Так, встановлено випадки, коли тема дисертації і тема держбюджетної НДР не співпадають за напрямками.

Приклад 1. Зазначена у авторефераті держбюджетна НДР має спрямованість на рішення проблем підготовки спортсменів, а тема самої дисертації вирішує проблеми оздоровлення дітей у позаурочний час.

Приклад 2. Зазначена у авторефераті держбюджетна НДР має спрямованість на рішення проблем підвищення ефективності навчання у ВНЗ, а тема самої дисертації вирішує проблеми фізичної реабілітації жінок з певними ускладненнями здоров'я.

Приклад 3. Зазначена у авторефераті держбюджетна НДР має спрямованість на рішення проблем підвищення ефективності навчального процесу у ВНЗ при викладання спортивної дисципліни, а тема самої дисертації вирішує проблеми оздоровчої роботи з врахуванням темпів біологічного розвитку.

Цілком ймовірно, що автори цих дисертацій розробили певну частку зазначеної у авторефераті держбюджетної НДР. Але серед 25 держбюджетних наукових тем є такі, що співпадають з тематикою досліджень здобувачанауковогоступеню. Саме у ці теми внесок авторів дисертацій був би значно корисніший і більш вагомий.

Враховуючи недостатній рівень фінансування наукових досліджень є певний сенс звернутись до наукових програм, конкурс по яких оголошує Європейський союз (ЄС). Так за 7 рамковою програмою ЄС передбачено напрямок, пов'язаний з рішенням проблем здоров'я людини. Наукові проекти за цим напрямком цілком співпадають з діяльністю ВНЗ фізичного виховання і спорту. Так напрямок „Здоров'я” ЄС має такі складові: здоров'я **дорослого населення**; організаційні і фінансові аспекти, системи здоров'я; сприяння здоров'ю і запобігання хвороби; свідчення кращих мій охорони здоров'я - стилів життя, втручань, спеціальний центр з розумового здоров'я; об'єднання біологічних даних і процесів: (великомасштабний збір даних, біологія систем) [<http://www.fp6-nip.kiev.ua/index.php?p=2008>]. Порівняння тематики держбюджетних НДР 2001-2005рр. (табл. 1) з тематикою програм ЄС на 2008р. вказує на те, що для українських ВНЗ є всі підстави для генерування наукових проектів у відповідності до вимог ЄС. Основною перешкодою такого напрямку стає пошук потенційних партнерів у країнах ЄС. Тому вітчизняні ВНЗ мають прикладати більше зусиль у пошуку партнерів у країнах ЄС і всіляко заявляти про свої наукові здобутки через англомовні інформаційні ресурси. Певну користь при цьому надають центри науково-технічної і економічної інформації (ЦНТЕІ). Так Львівський ЦНТЕІ пропонує взяти участь у Міжнародному форумі інновацій "Дні Науки і Технологій Польща-Схід", який буде проходити у Польщі в м. Білийсток та у Біловежській пущі з 16 по 19 жовтня 2007 року. Основні тематичні напрямки форуму включають і напрямок «Здоров'я». Першим кроком стане заповнення формуляру заявки на участь та формуляру опису пропозиції англійською мовою. Заповнені формуляри треба надіслати організаторам конференції на електронну пошту dnt@mwci.pl та на адресу Львівського ЦНТЕІ ivanppp@cstei.lviv.ua. Після оцінки пропозицій оргкомітетом є шанс отримати підтвердження прийняття поданої пропозиції.

За умовами конкурсу наукових програм ЄС у проекти повинні брати участь, окрім українських дослідників, ще установи з двох країн ЄС (<http://www.fp6-nip.kiev.ua/index.php?p=FP7>). Також є сенс звертатись до конкурсів спільних наукових проектів, які щорічно оголошує МОН України (<http://www.mon.gov.ua>). Пріоритетні напрямки наукових досліджень, що пропонуються ВНЗ України, також орієнтовані на програми ЄС.

Певним напрямком у таких заявах можуть стати наукові видання галузі. Але для цього потрібно як мінімум скорегувати структуру статей і обов'язково ввести анотації англійською (не менше 500 знаків), а ще краще – випускати електронні версії наукових видань англійською мовою. В обох випадках наукове видання обов'язково повинно мати сторінку в мережі Інтернет з пошуковим апаратом по ключовим словам, автору, номеру і року видання. Окрім цього, вітчизняні видання повинні бути у структурі електронних баз даних. Необхідно також створити національну галузеву електронну базу даних наукових досліджень. Не менш важливим є введення критерію оцінки наукової діяльності вчених і ВНЗ за наявністю публікацій англійською мовою у закордонних виданнях. За таких умов значно збільшується ймовірність того, що ВНЗ або окремі групи вчених отримають фінансування ЄС на наукові дослідження.

Серед критеріїв якості наукових досліджень не може бути кількість захищених дисертацій у тій або іншій спеціалізованій раді. Більш вагомим критерієм якості є наявність у ВНЗ належної матеріально-технічної бази для проведення досліджень. Аналіз авторефератів вказує на використання методів досліджень, які у свою чергу характеризують наявність технічних засобів виміру і контролю показників експерименту. У дослідженнях використовувались наступні методи (збережено визначення авторів авторефератів) : біомеханічні – 21 раз, антропометрія – 12, пульсометрія – 10, спірометрія – 5, хронометрування – 4, кардіографія – 3, вимір артеріального тиску – 3, вимір працездатності – 2, біохімічні – 2, інші – 2, спеціальні пристрої та устаткування – 1. Серед досліджень можна виділити такі, що застосовували спеціальне сучасне обладнання. Це дві дисертації з використанням спеціального устаткування для виміру і комп'ютерної обробки біомеханічних показників та 1 робота, у якій застосовано спеціальне обладнання для виміру показників професійної діяльності військовослужбовців. У всіх інших дисертаціях використовувались перевірені десятками років найпростіші технічні засоби. Таким чином, можна стверджувати, що сучасні інструментальні методи дослідження майже не застосовуються у наукових дослідженнях. Це означає, що вітчизняні наукові проекти, які можуть бути орієнтовані на конкурсні програми ЄС, заздалегідь можна вважати непридатними для використання у міжнародних програмах. Відповідно якості і рівень наукових досліджень, що виконані без використання сучасного обладнання, можна вважати недостатнім. Слід також відзначити, що у 18 авторефератах із 44 автори не вказують на використання інструментальних методів дослідження.

У всіх 44 авторефератах відзначено про використання методів математичної статистики. У 11 авторефератах заявлено про використання факторного і кореляційного аналізу. Про використання методу моделювання заявлено у 8 авторефератах. Перевірка тексту цих авторефератів показала, що метод моделювання

використовували тільки у 3 дисертаціях. У інших 5 – тільки заявлено про використання методу моделювання. Можливо у текстах самих дисертацій про це сказано більше. Використання методу моделювання також свідчить про обґрунтованість і довіру до результатів проведених експериментів. На сьогодні, коли етична складова експериментів набуває все більшого значення, саме попереднє моделювання процесу або явища, що вивчається, дозволить провести і скорегувати експерименти спочатку на моделях, а потім на певному контингенті досліджуваних спортсменів, учнів, студентів та інших і тільки за згодою останніх. Більш високим ступенем у якості дослідження спортивної галузі є розробка і використання математичних моделей і відповідно проведення з ними експериментів. Тільки у одній роботі (автор Ахметов Р.Ф.) з 44 широко представлено метод математичного моделювання. Саме такий підхід до вирішення завдань наукового проекту ставить дослідження на рівень сучасного міжнародного проекту і він може конкурувати з конкурсними програмами, що заявлені ЄС.

Показником наукової діяльності є кількість підготовлених у ВНЗ дисертацій (табл. 2). Цей критерій входить до рейтингових показників наукової діяльності ВНЗ за 2006 рік. Такий критерій доцільно використовувати у його співвідношенні до загальної кількості вчених ВНЗ, які можуть бути науковими керівниками дисертації. Науковими керівниками захищених дисертацій були 22 кандидати наук і 22 доктори наук.

Таблиця 2

Кількість підготовлених у ВНЗ дисертацій, які захищено у 2006р. та початку 2007р.

№№ п.п.	ВНЗ	Кількість підготовлених дисертацій
1.	Львівський державний університет фізичної культури	10
2.	Національний університет фізичного виховання і спорту України	10
3.	Харківська державна академія фізичної культури	6
4.	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури спорту	3
5.	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	3
6.	Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка	2
7.	Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка	2
8.	Чернігівський державний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка	2
9.	Вінницький державний педагогічний університет	1
10.	Житомирський військовий інститут радіоелектроніки імені С.П. Корольова	1
11.	Житомирський державний університет імені Івана Франка	1
12.	Кіровоградський державний педагогічний університет	1
13.	Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба	1
14.	Військовий інженерний інститут Подільського державного аграрно-технічного університету	1

До атестаційного процесу було залучено у якості опонентів 62 вчених з 33 ВНЗ та установ України (30), Польщі (2) і Росії (1) [табл. 3], у т.ч. 29 докторів наук. Це 47% від загальної кількості докторів наук, на роботи яких є посилання у статтях у наукових виданнях галузі, що мають вільний доступ у мережі Інтернет або електронні версії на CD-DVD носіях.

Таблиця 3

Показники участі ВНЗ та установ в атестації науково-педагогічних кадрів

№№ п.п.	Установа	Кількість запрошень до участі у розгляді дисертацій	Кількість вчених, які були опонентами
1.	Національний університет фізичного виховання і спорту України	11	7
2.	Львівський державний інститут фізичної культури	7	7
3.	Волинський державний університет імені Лесі Українки	7	4
4.	Харківська державна академія фізичної культури	6	5
5.	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури спорту	5	4
6.	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	5	3
7.	Луганський національний педагогічний університет ім. Т.Г. Шевченка	5	1
8.	Вінницький державний педагогічний університет імені Коцюбинського	4	1
9.	Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди	3	3

10.	Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди	3	2
11.	Харківський національний університет внутрішніх справ	3	2
12.	Кременчуцький державний політехнічний університет	3	1
13.	Південнослов'янський інститут Київського славистичного університету	3	1
14.	Державний науково-дослідний інститут фізичної культури спорту	2	2
15.	Дніпропетровська державна медична академія	2	1
16.	Донецький національний університет	2	1
17.	Київський національний університет будівництва архітектури	2	1
18.	Міністерство України у справах сім'ї, молоді та спорту	2	1
19.	Академія фізичного виховання, м. Біла Подляска, Польща	1	1
20.	Вінницький державний аграрний університет	1	1
21.	Гданська академія фізичного виховання і спорту	1	1
22.	Глухівський державний педагогічний університет	1	1
23.	Інститут фізіології ім. О.О.Богомольця	1	1
24.	Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького	1	1
25.	Міжнародна клініка відновного лікування (м. Трускавець)	1	1
26.	Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука	1	1
27.	Національна академія державної прикордонної служби України,	1	1
28.	Одеський національний політехнічний університет,	1	1
29.	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	1	1
30.	Російський державний університет фізичної культури спорту й туризму	1	1
31.	Таврійський національний університет ім. В.І. Вернадського	1	1
32.	Херсонський державний університет	1	1
33.	Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького	1	1

Аналіз авторефератів свідчить про кількість запрошень до участі в атестації докторів наук. Так 1 доктор наук приймав участь у якості опонента 5 разів, 3 доктори наук – по 4, 3 доктори наук – по 3, 5 докторів наук – по 2. Якщо звернутись до тематики наукових досліджень 65 докторів наук, які працюють у галузі або приймають участь в атестації науково-педагогічних кадрів, то можна звернути увагу на те, що не завжди тема дисертації співпадає з напрямками досліджень доктора наук, що призначений офіційним опонентом.

Наприклад, тема дисертації спрямована на вирішення проблем фізичного розвитку дітей з вадами здоров'я, а призначено офіційним опонентом доктора наук, тематика досліджень якого спрямована на рішення проблем спорту вищих досягнень. Не визиває сумніву, що офіційний опонент сумлінно і якісно виконав покладені на нього обов'язки. Але автор дисертації у тексті свого автореферату не наводить прізвище офіційного опонента серед прізвищ відомих вчених, які займались проблемами, що зазначені у дослідженні. Серед 10000 електронних версій наукових статей, що надруковані у фахових виданнях галузі за останні 10 років також не було знайдено жодного посилання на роботи офіційного опонента, які стосуються зазначених у авторефераті проблем. Було знайдено посилання тільки на публікації опонента, які вирішують проблеми спорту, у т.ч. і такі, що надруковані в останні роки. Зазначений факт більше свідчить про рівень роботи спеціалізованої ради при розгляді дисертації.

Висновки.

Таким чином, аналіз наукових досліджень у фізичному вихованні і спорті дозволяє зробити наступні висновки:

- 1) Моніторинг наукової діяльності – це обов'язкова складова у роботі науково-методичної комісії міністерства, наукових підрозділів ВНЗ, окремих кафедр і, можливо, національних федерацій з видів спорту та інших наукових об'єднань.
- 2) Постає необхідність об'єднання наукових інформаційних ресурсів ВНЗ у єдину електронну галузеву повнотекстову базу даних.
- 3) Наукові видання галузі поступово слід орієнтувати на англійськомовних користувачів інформації та направити зусилля на входження до міжнародних електронних наукових баз даних. Найбільш вагомим досягненням для наукового видання вважати включення його до списку цитованих видань, які щорічно підводить інститут наукової інформації США.

- 4) Необхідно переглянути критерії оцінки наукової діяльності ВНЗ і професорсько-викладацького складу. Основними орієнтирами повинні бути загально визнані міжнародною науковою спільнотою критерії діяльності. Також слід враховувати національні особливості наукової діяльності.
- 5) ВНЗ обов'язково по закінченню навчального року публікувати рейтингові показники наукової діяльності кафедр і професорсько-викладацького складу. Найбільш вагомими критеріями повинні бути ті, що засвідчують визнання наукової діяльності за межами держави (публікації у закордонних виданнях, участь у закордонних конференціях і наукових програмах і т.д.).
- 6) Тематика наукових досліджень галузі повинна також орієнтуватись на міжнародні наукові програми, які оголошено ЄС і зокрема 7 рамкової програми.
- 7) Доповнити критерії якості наукової діяльності ВНЗ, спеціалізованих рад, окремих вчених показниками, що свідчать про врахування таких етичних проблем наукової діяльності як:
  - проведення експериментів на досліджуваних без їх згоди;
  - призначення опонентів з розгляду дисертації не за фахом;
  - оприлюднення оцінки дисертації членами експертної ради до її офіційного розгляду на засіданні у ВАК України;
  - подання до органів атестації наукових кадрів необґрунтованих і некваліфікованих негативних відзивів на дисертацію або автореферат, які у подальшому не було підтверджено і здобувачам було присуджено науковий ступінь та інш..
- 8) Розробити критерії діяльності експертних рад ВАК України, які враховують їх вплив на стан галузевої науки. Наприклад, співвідношення кількості затверджених експертною радою фахових видань що працюють за міжнародно визнаними критеріями із загальною кількістю видань, які затверджено радою за всі роки її існування. Надалі – провести рейтинг серед експертних рад за цим показником. Результат буде набагато ефективнішим і підвищить якість і фах наукових видань за дуже короткий термін.
- 9) Переглянути відношення до матеріально-технічного забезпечення проведення дисертаційних досліджень як самими здобувачами наукового ступеню, так і ВНЗ.
- 10) Фінансування держбюджетних наукових досліджень слід здійснювати за прозорими критеріями наукової діяльності окремих вчених і ВНЗ. Можливо, як приклад слід спиратись на технологію розподілу коштів на наукові дослідження і визначення рівня наукових досягнень окремих вчених і ВНЗ у сусідній Польщі.
- 11) Обов'язковим елементом атестації наукових кадрів слід вважати затвердження теми дисертації на науково-методичній раді міністерства.
- 12) Тематика досліджень наукових керівників дисертацій повинна співпадати з темою дисертаційного дослідження здобувача

Вищезазначені аспекти моніторингу наукової діяльності у галузі фізичного виховання і спорту не вичерпують всіх проблем і потребують подальших досліджень.

Література

1. Ахметов Р.Ф. Теоретико-методичні основи управління системою багаторічної підготовки спортсменів швидкісно-силових видів спорту (на матеріалі дослідження стрибків у висоту): Автореф. дис... д-ра наук з фіз. виховання і спорту. 24.00.01. Нац. ун-т фіз. виховання і спорту України. — К., 2006. — 39 с.
2. Ермаков С.С. Педагогические и мотивационные аспекты объединения электронных ресурсов специализированных научных изданий // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. - Харків, ХДАДМ. - 2007. - №.1 - С. 28-36.
3. Ермаков С.С. Наукові журнали з проблем здоров'я і фізичної реабілітації в інформаційному електронному просторі // Фізична культура спорт та здоров'я нації: збірник наукових праць. Вінниця, 2006. – С. 495-499.
4. Захарьев В.В. Мониторинг научно-технического потенциала России // автореф. дис. канд. экон. наук. Москва, МГУ, 2006. – 20с.
5. Иванов С.А. Мировая система научной коммуникации как информационное пространство // Библиотеки и ассоциации в меняющемся мире: новые технологии и новые формы сотрудничества 8-я Междунар. конф. "Крым 2001": Материалы конф. — М., 2001. — Т. 3 — С. 1123-1126.
6. Кожунова О.С. Моделирование пополнения семантического словаря // Системы и средства информатики. Вып. 16.- М.: Наука, 2006.– С. 339-354.
7. Копанева В.О. Бібліотека та мережева інформація // Вісник книжкової палати. — 2007. — N. 2. — С. 31-36.
8. Метешкін К.О., Козлов В.Є., Юзьков І.О. Інтелектуальні інформаційні технології у процесі підготовки спеціалістів // Вісн. Міжнар. Слов'ян. ун-ту. Сер. Техн. науки. — 2006. — 9, N 1. — С. 22-26.
9. Минин В.А. Мониторинг научных исследований российских ученых // В кн.: Российский фонд фундаментальных исследований десять лет служения российской науке.- М.: Научный мир, 2003.- С. 295-314.
10. Савельева Л.А. Роль информационных технологий в педагогическом мониторинге // Научно-практическая конференция "Информационные технологии в науке, образовании, искусстве". 29-31 марта 2005г. - Санкт-Петербург, РГПУ им. А.И. Герцена – С. 102-104.

11. Сідельніков В.П., Сушинська І.М. Деякі особливості сучасного комунікативного простору // Культура народів Причорномор'я — 2004. — №49, Т.1. — С. 117-120
12. Соловяненко Д.В. Проблеми впровадження та розвитку інтернет-проектів у бібліотеках України // Наук. праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського Вип. 14 / Відп. ред. О. С. Онищенко - К.: НБУВ, 2005.
13. Шкретій Ю.М. Управління тренувальними і змагальними навантаженнями спортсменів високого класу в умовах інтенсифікації процесу підготовки Автореф. дис... д-ра наук з фіз. виховання і спорту: 24.00.01. Держ. НДІ фіз. культури і спорту. — К., 2006. — 40 с.

Надійшла до редакції 04.08.2007р.